

LES BARONS

Filmesthetische bespreking

Evelien van Vessem

Week van de Franse Film 2010-2011 / Cinemagie

CINEMAGIE

Vragen voor de leerlingen

- 1 De filosofie van de Baronnen is dat je bij je geboorte een aantal stappen toegewezen krijgt, en dat je sterft als die op zijn. Ze doen dan ook veel moeite om daarnaar te leven. Hoe wordt dat idee al meteen met een (terugkerend) beeld uitgedrukt?
- 2 Hassan begint al te spreken tijdens de begintitels. Wat vertelt zijn speech ons al onmiddellijk over de toon van de film? Waarom?
- 3 Waar houdt Hassan zijn speech? Hoe is dat verwerkt in de beelden?
- 4 *Les Barons* bevat nogal wat filmische verwijzingen naar populaire en meestal Amerikaanse films en series, en ook naar reclame. Kun je een paar voorbeelden geven?
- 5 RG is dan weer een parodie op strip en literatuur. Verklaar.
- 6 Op welke manier maken de beelden duidelijk dat de auto heel belangrijk is in het verhaal?
- 7 Voor Hassan is het zo goed als onmogelijk om aan zijn vader te vertellen dat hij wil optreden als stand-up comedian. Hoe stelt hij zich de gevolgen voor?
- 8 Hassan ‘verraadt’ na de val van zijn vader de principes van de Baronnen (en zijn eigen dromen) door buschauffeur te worden. Op welke manier tonen de beelden dat hij zich uitgesloten voelt van zijn vriendengroep?
- 9 Regisseur Nabil Ben Yadir slaagt er nogal eens in om het verhaal op een heel efficiënte manier snel vooruit te laten gaan. Een voorbeeld daarvan is de kennismaking van Hassan en Milouda en het ontwikkelen van hun relatie. Hoe wordt dat getoond?
- 10 Er zit veel ironie in de film, die voortkomt uit de beelden. Geef voorbeelden.
- 11 De muziek heeft af en toe een narratieve (verhalende) functie, m.a.w. de muziek is af en toe meer dan gewoon maar achtergrond. Geef voorbeelden.
- 12 Er zijn een aantal scènes in het stempellokaal. Wat vertellen die over de voortgang van het verhaal?
- 13 Wanneer Hassan zijn oude klaslokaal uitgaat, hangt er een spreuk boven zijn hoofd die het motto van de film zou kunnen zijn. Welke spreuk? In hoeverre is die belangrijk voor de film?

Antwoorden voor de leerkracht

- 1 De filosofie wordt onmiddellijk geïllustreerd terwijl Hassan vertelt (kruipende baby's, astronauten, atleten...). Maar belangrijker is dat het eerste beeld van het eigenlijke verhaal er een is van drie paar voeten die in de lucht bengelen (die van Hassan, Aziz en Mounir die op de uien en aardappelen van Lucien liggen). Dat beeld (metafoor voor de filosofie van de Baronnen) komt herhaaldelijk terug (39'25" bijv.); ook valt het op dat we heel vaak beelden van zich voortbewegende voeten zien (bijvoorbeeld op 14'26").
- 2 Het vertelt ons meteen al dat het in orde is om te lachen. Hassan is volkomen inconsequent: hij vraagt de mensen in de zaal om hun gsm uit te zetten, maar dan gaat zijn eigen telefoon af.
- 3 Hassan vraagt om die gsm's uit te zetten 'uit respect voor de artiest en zijn werk'. Dan vertelt hij over de Baronnen. Hij staat dus op het podium met zijn stand-up act, of is aan het repeteren (19').
In de beelden: Hassan wordt op heel vreemde momenten op het podium getoond (bijvoorbeeld op 3'33"), soms maakt hij zich los van zijn gezelschap om rechtstreeks tegen de camera (en dus tegen het publiek) te spreken terwijl dat gezelschap daar niets van merkt (11', waarna hij zomaar zijn vroegere klas inloopt en naast zijn vroegere ik gaat zitten), in zijn droom (33'43") staat hij ineens op het podium met zijn vader – zijn kamer mist de 'vierde wand' en ze staan voor een publiek in een zaal – ... (Dat is dezelfde techniek die gebruikt wordt in de Amerikaanse serie *Seinfeld*.)
Het kunstmatige karakter van de film wordt nog bevestigd doordat ook Julien recht in de camera kijkt naar het publiek (14'16") wanneer Franck Tabla opduikt in het stempellokaal en Lucien zo de actie even onderbreekt met zijn commentaar dat we met mannen als Franck Congo niet terugkrijgen.
- 4 Voor de verwijzing naar *Seinfeld* zie antwoord 3 – maar de kans dat de leerlingen dat kennen is klein.
Wel heel opvallend (slechts enkele voorbeelden): Malika wordt aan ons voorgesteld met wuivend haar, een clichébeeld voor de vrouw op wie de hoofdpersoon verliefd wordt (6'23"). Ook de clichématig romantische muziek hoort daarbij. Malika draait verleidelijk met haar lichaam zoals ze in werkelijkheid nooit zou doen, dat is duidelijk een bijzonder subjectieve voorstelling van de verliefde Hassan. Grappig is wel dat ze meteen daarna getoond wordt terwijl ze het nieuws leest met datzelfde wuivende haar.
57'30": De camera lijkt van links naar rechts te bewegen langs een aantal sets, waarbij duidelijk Hassans kamer een open wand heeft (de camera glijdt langs die wand verder). Dat is een verwijzing naar de sets uit Amerikaanse sitcoms die voor publiek opgenomen zijn en waar dat publiek in de 'kamers' moet kunnen kijken. (Het is ook een montagesequentie: beelden van verschillende locaties en/of tijdstippen zijn na elkaar gemonteerd en zijn verbonden door muziek.)
Af en toe worden de beelden vertraagd. Op 15'30" heeft dat als effect dat de Baronnen op gangsters lijken of op detectives (denk aan het begin van Tarantino's *Reservoir Dogs*, om maar een voorbeeld te geven). Mounir steekt zijn hand in zijn jaszak alsof hij een revolver wil pakken, maar het blijkt de sleutel van de BMW te zijn. Het beeld gaat daar als bij de leader van een serie van overbelicht naar sepia. Ook de verloofde van Malika komt vertraagd Luciens zaak binnen (41'11"), zelfs over een rode loper die ineens verschijnt op straat. Hier moet die vertraging de man voorstellen als succesvol, bijna een

mafioso (hij spreekt dan ook nog Italiaans), iemand tegenover wie Hassan denkt geen kans te maken bij Malika. De man loopt dan nog eens op een hoger niveau dan de anderen, als op een catwalk (een model). Dat hij succesvol is blijkt ook uit het feit dat hij eerst met bancontact of kredietkaart wil betalen, en daarna met zo'n groot bankbiljet dat Lucien er niet op kan teruggeven.

Een verwijzing naar reclame op 18'35" waar de garagist vertelt hoeveel de reparatie in werkelijkheid kost en hoeveel de verzekering zal betalen. Hij wijst met zijn hand in de lucht waar met een belletjesgeluid de prijs in zilveren cijfers verschijnt. Iets dergelijks (dat we ook kennen van reclame) gebeurt op 27'38". Hassan en Aziz liggen op de BMW. Hassan luistert niet naar Aziz die druk praat, hij kijkt naar Mounir en Malika die in de verte ruzie maken. Malika vertrekt maar ziet dan Hassan. Ze gebaren naar elkaar. Die gebaren worden in het beeld 'vertaald' in sms'jes.

- 5 RG verwijst in de eerste plaats naar de Belgische striptekenaar Hergé, en dus naar de speurder Kuifje (de naam komt immers van Georges Remi, die zijn initialen omkeerde om zo zijn pseudoniem te creëren). Zijn kleren verwijzen dan weer naar Sherlock Holmes (geruite hoed, geruit pak, ook zijn snorretje doet Brits aan). Als hij aan ons voorgesteld wordt, is hij volkomen de parodie van de speurder: zijn neus beweegt alsof hij letterlijk onraad ruikt, zijn oren bewegen alsof hij daadwerkelijk radiogolven kan opvangen (40'48"). Het stripmatige van zijn personage wordt nog meer in de verf gezet door het beeld bij het huwelijk van Hassan en Milouda waar hij links voor in close-up is, terwijl de feestelijkheden zich wazig als een achtergrond afspelen (1 uur 13'22"). Ook daarna, als hij de imam ingefluisterd heeft dat Milouda rookt, glijden ze bijna magisch naar voor als in een tekenfilm terwijl de vrouwen wijken als de Rode Zee voor Mozes. Op een bepaald moment stoot RG echt leeuwengebrul uit, wat ook op zijn tekenfilmgehalte wijst.
- 6 De auto wordt vaak zo gefilmd dat hij bijna helemaal in beeld is. Frontaal, zodat hij veel breder en indrukwekkender lijkt (22'17", 25'18"). Als er iemand (vooral Mounir) in de auto zit te wachten, of gewoon zit, dan staat er vaak een portier (of soms meer) open, zelfs aan de straatkant, alsof ze ervoor willen zorgen dat de omgeving zich zeer bewust is van de auto (mensen moeten er immers omheen). Ze zitten blijkbaar zo vaak in de auto omdat ze geen geld hebben voor benzine. Op 30'44" zien we hoe Hassan zijn geld telt en dan voor twee euro en een paar centen tankt. Ook is het significant dat de sloop van de auto gemonteerd is op het verhaal dat Hassan over Mounir vertelt in het theater (1 uur 32'50").
- 7 Hassan stelt zich voor dat hij gevangen is genomen door Al Qaida, en dat zijn vader zijn beul is (9'49"). Daarvoor hoorde hij op televisie niet wat er werkelijk gezegd werd, maar alleen waar hij bang voor was: de aankondiging van zijn optreden in het cabaret.
- 8 Zijn vrienden staan op de voorgrond om de BMW en kijken naar iets op het scherm. Ze lachen. Hassan komt onscherp aan op de achtergrond, kijkt naar hen en wandelt naar zijn huis. Het verbeeldt zijn eenzaamheid. (58'40")
- 9 Bij Hassans eerste busrit stapt Milouda op. Ze houdt wat uitdagend haar abonnement tegen Hassans raam. Hij is geïnteresseerd, hij kijkt om het hoekje naar haar (54'54"). Bij een volgende rit zien we hoe ze tussen de mensen door naar elkaar kijken via Hassans spiegel. Later stapt ze van de bus terwijl ze hem bij naam groet (en hij blijkt haar naam ook te kennen). Tenslotte (58'10") zien we haar even op de bus stappen om hem een lunchpakket te brengen, en weten we dat ze ondertussen verloofd zijn. Dat laatste gebeurt

pas nadat Hassan ruzie heeft gekregen met Malika over wie er betaalt in de cafetaria. Dat lunchpakket zit in de montagesequentie die begint op 57'30") als iets dat net zo gewoon is en net zo weinig betekenis heeft als een ruzie op straat of Mounir die op zijn bed springt.

- 10 29'08": Aziz slaapt in de bakken van Lucien, die een makelaar of een potentiële overnemer zijn winkel laat zijn. Lucien noemt Aziz een 'legume'. Wanneer Aziz wakker wordt, zien we boven zijn hoofd een plakkaat waarop Lucien zijn winkel ter overname aanbiedt. Dat bleek er al drie weken te hangen zonder dat Aziz het gemerkt had.
- 36'46": Hassan is met zijn vader bij hun volkstuintje. De vader prijst de rust. Dan blijkt dat ze tussen twee snelwegen zitten.
- Malika en haar wuivende haar (zie 3).
- 12'30": de jonge Hassan is erg overtuigd van zijn succes bij de meisjes: "een vingerknip en ze vallen voor me." Hij knipt en er valt een meisje uit haar bank op de grond.
- 1 uur 17'09": de vier mannen hebben net besloten dat Hassan niet gaat trouwen en helpen een man een auto op gang duwen, die dan gestolen blijkt te zijn.
- (Uiteraard nog veel voorbeelden in de antwoorden op de andere vragen.)
- 11 23'14": Hassan vraagt om cola. De muziek houdt ineens op. De baas van de zaak is razend, want hij boycot immers alles wat Amerikaans is. Wanneer Hassan dan om een fanta vraagt, is het blijkbaar in orde, en de muziek begint weer. Het lijkt alsof de wereld even stilgestaan heeft door Hassans vraag om cola.
- Op 20'08" begint een fragment dat toont hoe Hassan bezig is om leuke grappen te zoeken. Hij vertelt ze aan zijn zusje en aan Lucien, die niet moeten lachen. We horen niet de grappen, wel een vrolijk deuntje. Dat wijst erop dat de grappen zelf minder belangrijk zijn dan wel Hassans behoefte om een show in elkaar te steken. Iets soortgelijks gebeurt op 26'59" in het café: Hassan vertelt een mop terwijl hij eigenlijk zijn eerste optreden had. We zien hem de mop vertellen, maar horen die niet, omdat er een melancholieke melodie overheen gemonteerd is. Hij kon immers niet tegen Mounir zeggen dat hij naar het cabaret moest, die heeft daar zoals we later zullen zien totaal geen begrip voor.
- 32'58" horen we muziek met een stevige beat, terwijl Hassan met de BMW door Brussel rijdt om zijn verdriet om Malika te verwerken. Ook hier is de muziek meer dan achtergrond. De muziek wijst erop hoe Hassan letterlijk tot wegvluchten gedwongen wordt door zijn verdriet en alle misverstanden, zoals later blijkt.
- De montagesequentie die begint op 57'30" is gemonteerd op Arabische muziek: het toont het leven dat Hassan leidt als hij zich voegt naar de wensen van zijn vader.
- 12 Eerst zijn de Baronnen nog ongecompliceerd vrienden. (13'15") Hassan komt later dan zijn vrienden, maar kruipt voor en gaat bij hen staan. Mounir duwt de man voor hem, die niet vlug genoeg naar voren gaat. Op 14'29" wordt Franck Tabla ons voorgesteld. Hij wil zo graag Baron zijn dat hij naar het stempellokaal komt hoewel hij werk heeft (op het einde van de eindgeneriek komt nog een grappig filmpje waarin Franck zich met alle geweld wil laten weigeren in een discotheek.) Mounir geeft ook de kaarten van Aziz en Hassan af. Later (1 uur 31'45") staat Mounir alleen in het lokaal en moet hij geduwd worden omdat hij niet oplet. Hij is op dat ogenblik nog de enige (behalve Frank Tabla, die er voor de Baronnen nooit echt bij gehoord heeft) die vasthoudt aan de filosofie van de Baronnen (Aziz werkt dan al met Lucien, en Hassan heeft net een pak slaag van Mounir gekregen omdat hij gezegd heeft dat het idee van de Baronnen kinderachtige flauwe kul is). Laatste beelden (1 uur 41'30"): als Mounir overleden is, moet hij nog

steeds stempelen (en twee imams staan hem uit te lachen). Dat laatste beeld is grappig, het zorgt ervoor dat de kijker niet met een naar gevoel naar buiten gaat, maar het wijst er ook op hoezeer Mounir weigert te veranderen – noch in zijn eigen filosofie, noch in wat hij geleerd heeft (hij is razend op Hassan als die wil optreden, want in zo'n cabaret vind je immers alleen maar homoseksuelen, volgens hem, en homoseksualiteit wordt afgekeurd door het geloof). De boodschap hier lijkt te zijn dat je moet veranderen en evolueren als je wil leven. Aziz verandert uiteindelijk wel – wanneer hij na drie weken eindelijk doorheeft dat Lucien zijn zaak wil overdoen, besluit hij samen met Lucien de winkel open te houden (waarbij hij zijn tekentalent ook nog kan gebruiken). Hassan wilde het al van het begin van de film anders (trouwen met Malika, de zus van zijn vriend, wat min of meer taboe is, en optreden, wat een groot taboe is. Mounir praat immers niet meer tegen Malika sinds ze voor de televisie werkt).

- 13 'Rêver c'est créer' (13'11"). Dromen is creëren. Dat is zowel het motto voor het verhaal (Malika is tv-presentatrice, Aziz wordt medeëigenaar van een winkel, Hassan staat uiteindelijk op het podium als stand-up comedian) als voor de manier waarop er is gefilmd. Er wordt immers een irreële wereld gecreëerd, waarbij de kijker er voortdurend aan herinnerd wordt dat hij naar een film kijkt. De uiteindelijke boodschap van die stijl voor ons is dus dat je zelf je werkelijkheid kunt scheppen. De regisseur heeft hier dus een vorm gevonden die perfect past bij het verhaal dat hij wil vertellen.